

MA'NAVY MEROS VA ZAMONAVYIY TARAQQIYOT

Ilmiy maslahatchi Samatov Xurshid Ulmasjonovich

Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

Samarqand filiali falsafa fanlar doktori dotsenti.

Tenglashev Tenglash

Toshkent Axborot Texnologiyalari

Universiteti Samarqand filiali Kompyuter

injiniringi va Suniy intellekt fakulteti

KI 25-01 guruh talabasi.

tenglashtenglashev@gmail.com

+998956297407

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekiston va umuman insoniyat sivilizatsiyasining ma'naviy merosi hamda uning zamonaviy taraqqiyot bilan uyg'unligi masalasi ko'rib chiqiladi. Ma'naviy meros — avloddan avlodga o'tib kelayotgan qadriyatlar, an'analar, ilmiy va madaniy yutuqlar majmuasi bo'lib, u zamonaviy jamiyat rivojida muhim rol o'ynaydi. Maqolada ma'naviy merosning zamonaviy texnologiyalar va globallashuv sharoitida saqlanishi, targ'ib qilinishi hamda rivojlanishiga doir fikrlar bayon etilgan.

Kalit so'zlar: ma'naviy meros, taraqqiyot, madaniyat, an'analar, globallashuv, milliy o'zlik, qadriyatlar, ta'lim.

Ma'naviy meros tushunchasi xalqning ko'p asrlik tarixi davomida shakllangan madaniy, axloqiy va ilmiy boyliklarni o'z ichiga oladi. Bu meros nafaqat o'tmishning in'ikosi, balki kelajakka yo'l ko'rsatuvchi muhim rahnamodir. O'zbekiston hududida yashab ijod etgan buyuk allomalar — al-Xorazmiy, al-Beruniy, Ibn Sino, Amir Temur, Alisher Navoiy va boshqa ko'plab mutafakkirlarning ilmiy-ma'naviy merosi butun insoniyatga xizmat qilmoqda.

Zamonaviy taraqqiyot o'z mohiyatiga ko'ra faqat texnologik yoki iqtisodiy rivojlanishdan iborat emas. Haqiqiy taraqqiyot insonning ma'naviy kamoloti, milliy o'zligini anglashi va ajdodlar merosiga hurmat bilan munosabatda bo'lishini ham taqozo etadi. Buyuk mutafakkir Alisher Navoiy o'z asarlarida inson kamolotining asosi sifatida ma'naviy poklikni, ilm va adabni oldingi o'ringa qo'ygan.

Globallashuv jarayonlari ma'naviy merosga ikki tomonlama ta'sir ko'rsatadi. Bir tomondan, axborot texnologiyalari va internet orqali xalq madaniyatini, milliy qadriyatlarni butun dunyo bo'ylab targ'ib qilish imkoniyati paydo bo'ldi. Boshqa tomondan esa, g'arb madaniyatining kuchli ta'siri ostida mahalliy an'analar va qadriyatlar o'z ahamiyatini yo'qotib borayotgandek tuyuladi. Shu sababli ma'naviy

merosni asrash va targ'ib qilish masalasi bugungi kunda dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgach, ma'naviy merosni tiklash va rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi [1]. Nishon va muassasalar, muzeylar va kutubxonalar, ta'lim muassasalari va madaniyat markazlari orqali xalqning boy merosini yosh avlodga yetkazish ishlari keng ko'lamda olib borilmoqda. "Ma'naviyat va Ma'rifat" harakati, turli madaniy-ma'rifiy tadbirlar, festivallar va anjumanlar bu sohadagi sa'y-harakatlarning yaqqol namunasi.

Ta'lim tizimi ma'naviy merosni avlodlardan avlodga yetkazishda hal qiluvchi o'rin tutadi. Maktab va oliy o'quv yurtlarida milliy adabiyot, tarix, falsafa va san'at fanlari orqali o'quvchilar o'z xalqining bebaho ma'naviy boyliklaridan bahramand bo'ladilar. Bundan tashqari, zamonaviy pedagogika usullari va raqamli texnologiyalar yordamida ta'lim sifatini oshirish, ma'naviy merosni yanada qiziqarli va tushunarli tarzda yetkazish imkoniyatlari kengaymoqda.

Ma'naviy merosning zamonaviy taraqqiyot bilan uyg'unligi bir necha asosiy yo'nalishda ko'rinadi:

1. Madaniy meros ob'ektlarini raqamlashtirish va internet orqali ommalashtirishning rivojlanishi.
2. Klassik ilmiy asarlarni zamonaviy tilga tarjima qilish va ilmiy izohlar bilan boyitish.
3. Milliy me'morchilik va hunarmandchilikning zamonaviy san'at va dizayn bilan uyg'unlashtirilishi.
4. Xalq og'zaki ijodi, musiqa va teatr an'analarining zamonaviy ijro uslublari bilan qo'shilishi.

I.A. Karimovning "Yuksak ma'naviyat — yengilmas kuch" asarida ma'naviy jamiyat taraqqiyotining asosiy omili sifatida talqin etiladi [2, 12-b].

Ma'naviy merosni saqlashda oilaning o'rni beqiyosdir. Bolalarni milliy qadriyatlar, an'analar va urf-odatlar ruhida tarbiyalash, ularga bobolar merosini hurmat bilan yetkazish — bu nafaqat ota-onalarning burchi, balki jamiyatning umumiy mas'uliyatidir. Xalq og'zaki ijodi — ertaklar, maqollar, dostonlar, lapar va qo'shiqlar — bu ma'naviy merosning eng qadimiy va barqaror shakli bo'lib, ular orqali avlodlarning hayot falsafasi, axloqiy me'yorlari va dunyoqarashi namoyon bo'ladi.

Zamonaviy fan va texnologiya ma'naviy merosni o'rganish, targ'ib qilish va asrash uchun ulkan imkoniyatlar yaratmoqda. Virtual muzeylar, raqamli kutubxonalar, onlayn kurslar va ilmiy platformalar orqali dunyo bo'ylab millionlab insonlar O'zbekistonning boy madaniy va ma'naviy merosidan bahramand bo'lishlari mumkin. Bu esa nafaqat milliy o'zlikni mustahkamlashga, balki xalqaro madaniy muloqotni rivojlantirishga ham xizmat qiladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, ma'naviy meros va zamonaviy taraqqiyot o'zaro qarama-qarshi emas, balki bir-birini to'ldiruvchi va boyituvchi jarayonlardir. Taraqqiyot faqat iqtisodiy o'sish yoki texnologik yutuqlar bilan belgilanmaydi; u, eng avvalo, jamiyatning ma'naviy salohiyati, axloqiy mezonlari va milliy o'zligini anglash darajasi bilan o'lchanadi. Agar taraqqiyot ma'naviy qadriyatlardan uzilib qolsa, u barqaror bo'la olmaydi.

Tarixiy tajriba shuni ko'rsatadiki, o'z ildizlariga tayanmagan jamiyat uzoq muddatli rivojlanishga erisha olmaydi. Aksincha, ajdodlar merosini chuqur o'rganib, uni zamonaviy sharoitga mos ravishda tatbiq eta olgan xalqgina mustahkam va izchil taraqqiyot yo'lini bosib o'tadi. Ma'naviy meros — bu faqat tarixiy yodgorlik yoki o'tmish xotirasi emas, balki bugungi kun va kelajak taraqqiyotining g'oyaviy, axloqiy hamda madaniy paydevoridir.

Shu nuqtai nazardan, ma'naviy merosni asrash, ilmiy asosda o'rganish va uni yosh avlod ongiga singdirish davlat, jamiyat va ta'lim tizimining ustuvor vazifalaridan biri bo'lishi lozim. Raqamli texnologiyalar, zamonaviy pedagogik yondashuvlar va xalqaro madaniy hamkorlik imkoniyatlaridan samarali foydalanish orqali milliy merosni nafaqat saqlab qolish, balki uni yanada boyitish mumkin.

Demak, haqiqiy taraqqiyot — bu o'tmish tajribasi, bugungi imkoniyat va kelajak maqsadlarining uyg'unligidir. Ma'naviy merosni e'zozlagan va uni zamonaviy hayot bilan uyg'unlashtira olgan jamiyatgina barqaror, mustahkam va ma'rifatli taraqqiyot sari dadil qadam tashlay oladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI.

1. **Mirziyoyev Sh.M.** Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. -Toshkent: O'zbekiston, 2017.-488b.
2. **Karimov I.A.** Yuksak ma'naviyat — yengilmas kuch. -Toshkent: Ma'naviyat, 2008.-176b.
3. **Navoiy A.** Mahbub ul-qulub. -Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot, 2014.-256b.
4. **Ibn Sino.** Tib qonunlari. (Tarjima: H. Hasanov). -Toshkent: Fan, 2005.-480b.
5. **Al-Beruniy.** O'tmish avlodlardan qolgan yodgorliklar. -Toshkent: Fan, 1968.-430b.